

VÀI SUY NGHĨ NHỎ CỦA TÔI VỀ CHUYỆN TÌNH T.T.KH. “CÁI ĐẸP CHỈ NHÌN XA”

bài của

SONG LÊ

Liên tiếp nhiều số báo Dân Ta (xuất bản tại Houston TX) in loạt bài “NỖ LỚN TỪ TRONG NƯỚC RA HẢI NGOẠI: CHUYỆN TÌNH T.T.KH. VỚI BỐN BÀI THƠ NỔI TIẾNG”..., tác giả Phan Hoàn Sinh đã chịu khó truy tìm tư liệu từ nhiều nguồn thông tin khác nhau, phối hợp và phơi bày tất cả mà không che giấu bất cứ tư liệu nào để cho dư luận bạn đọc được công khai tiếp cận và góp ý. Việc làm này, theo tôi là rất cần thiết và anh Phan Hoàn Sinh đã vượt lên trên công việc bình thường của những người làm công tác biên soạn, vì lẽ, có nhiều người làm công tác biên soạn hay nghiên cứu một đề tài nào, lúc đăng trên các báo chỉ bộc bạch và tiết lộ tư liệu trên dưới 50% mà thôi. Chỉ khi nào in thành sách họ mới đưa vào đầy đủ, có khi mãi đến lần tái bản thứ hai, thứ ba... họ mới chịu kết thúc tư liệu riêng tư của mình. Trường hợp loạt bài về T.T.KH. anh Phan Hoàn Sinh đã mở rộng diễn đàn để thu thập thêm nguồn thông tin nhiều chiều, dù biết chắc rằng, khi đã thai nghén và có quyết tâm muốn viết về đề tài này, ít ra anh cũng đã chuẩn bị cho mình đầy đủ những trang bị cần thiết rồi. *“Từ những suy nghĩ và những uẩn khúc của câu chuyện tình và thơ T.T.KH. chưa kết thúc, tôi quyết tâm trước khi đi định cư tại Hoa Kỳ đã tìm đến Hà Nội và vùng Thanh Nghệ với mục đích sưu tầm các chứng tích về lai lịch T.T.KH.”* (ĐT số 95, tr 127). Và, anh Phan Hoàn Sinh đã thực hiện quyết tâm đó một cách công phu, mất nhiều thời gian đáng kể, mà tương lai quyển sách ra đời, sẽ không phụ lại tâm huyết của một người yêu thích văn học và mang hoài bão đóng góp vào câu chuyện văn học nước nhà có tính cách huyền thoại và hấp dẫn trên nửa thế kỷ qua.

Trở lại những lượng thông tin lần lượt xuất hiện, nhất là qua cuốn sách phát hành từ trong nước của Thê Nhật (Thê Phong và Trần Nhật Thu) khẳng

định được tác giả và chỉ được đích danh ai là T.T.KH. Thế nhưng, những điều gì mà hai tác giả ký tên chung Thế Nhật hoan hỉ công bố trong cuốn sách của mình, cũng chẳng qua là những điều *ngghi vấn, gán ghép* mà thôi! Bởi vì, hai ông cũng chỉ là người thứ ba, thứ tư được nghe kể truyền miệng rồi ghi chép lại, tạo thêm một xi-căn-đan mới, nó có tính cách thông tin một chiều – nghĩa là từ phía hai ông nghe kể được – chớ không đối chiếu, xác minh nguồn tư liệu đó. Thời buổi này, liên lạc thông tin trên thế giới đâu khó khăn gì, thì tại sao hai tác giả Thế Nhật lại không làm đối với bà Vân Nương hiện đang sống tại Pháp, gây cho bà sự bất bình tột độ đến nỗi bà nghĩ đến cái chết vì dư luận có thể đến với gia đình bà. *“Chị Quy ơi, Vân tức quá, nghĩ con cái biết thời chúng nó coi mẹ nó ra gì, Vân tuyệt vọng chỉ muốn chết thôi...”* (DT 102, tr 143). Bà đã chính thức lên tiếng phủ nhận TÔI KHÔNG PHẢI T.T.KH. với 9 điểm nêu ra ở bức thư đề ngày 4 – November – 94 tại Pháp (DT 99, tr 135). Nhiều người quan tâm đến đề tài này từ trong nước lẫn hải ngoại lần lượt viết bài tham gia ý kiến, có người thì khen, có người lại chê và mặt trận bút chiến diễn ra, tạo cho dư luận thêm một khung cảnh hoả mù dày đặc hơn lên, chớ không bình lặng như trước, bởi vì mũi tên bắn đi đã có người bị đem ra làm bia hứng chịu: Đó là bà Vân Nương! Tôi rất tâm đắc với anh Thanh Việt Thanh: *“Cái điều quan trọng nhất đáng lẽ chúng ta phải làm, tác giả Thế Nhật đã không làm. Đó là bà Trần Thị Vân Chung hiện còn sống ở Pháp. Trong thời gian chuẩn bị cuốn sách, tác giả có thừa điều kiện liên lạc với bà này để hỏi xem bà có phải là T.T.KH., tác giả đích thực của mấy bài thơ tình cay đắng ngày xưa không? Và cả ông Thanh Châu nữa, có khó khăn gì để ông khẳng định lại lần nữa: T.T.KH. là ai? (...). Nói tóm lại, cái gọi là “một khám phá mới nhất” của Thế Nhật chưa đủ cơ sở thuyết phục người đọc, chưa chứng minh rõ ràng và chính xác T.T.KH. trước kia chính là bà Trần Thị Vân Chung, hiện đang còn sống ở Pháp”*. (DT 97, tr 124).

Các chị trong nhóm thơ QUỲNH DAO cũng không ai đồng tình với việc áp đặt bà Vân Nương là T.T.KH. Chị Cao My Nhân tự nhận là em út của QUỲNH GIAO nói là: *“Nữ sĩ Vân Nương rất thận trọng trong giao tế, một người có đặc tính: “hắc bạch phân minh” ngay từ những sinh hoạt chung quanh thường ngày, giờ nào việc đó, nói năng, cử chỉ ung dung mà khiêm tốn, rất đúng xã giao, chứ không phải lãng mạn tràn bờ, nên không thể là T.T.KH. được, thành đừng căn cứ vào một vài chi tiết như: quê quán, nhân dáng, diện mạo... của một người rồi tưởng tượng, khuếch đại lên thành một sự việc chấp vá luộm thuộm, để gán cho người ta một lý lịch mới gàn sát với lý lịch T.T.KH. kiểu Thế Nhật đã viết ở quốc nội rằng chính nữ sĩ Vân Nương – tức bà Trần Thị Vân Chung – quả phụ luật sư Lê Ngọc Chấn*

là T.T.KH. ngày xưa”. (DT 100, tr 136). Như vậy, dù cuốn sách của Thế Nhật xuất bản và bán chạy như thế nào, có thể đầu nậu sách hoặc nhà xuất bản tái bản nhiều lần với số lượng lớn, cũng chưa thể xem là một tác phẩm viết đúng và nghiêm chỉnh, đáng để chúng ta dễ dàng công nhận đâu. Nói như vậy không có nghĩa là tôi chê nhà văn Thế Phong (của Sài Gòn trước 1975) và nhà thơ Trần Nhật Thu (của chế độ CS sau năm 1975), vì lẽ có mấy ai không nhầm lẫn trong cuộc đời (?). Việc hai tác giả cùng đứng tên chung Thế Nhật, thực hiện cuốn sách một cách vội vã, tôi nghĩ phần nào vì cơn áo gạo tiền thúc bách khi gặp phải thời cơ. (Ở trong nước, người ta chọn thời cơ thuận lợi để in sách, không thể chần chờ vì có thể người khác tung ra trước, mình sẽ là kẻ theo đuôi. Còn việc xin kiểm duyệt và lấy giấy phép in, các nhà xuất bản địa phương, các tay đầu nậu sách có trăm phương ngàn kế để làm, tôi không kể ra đây. Có lẽ do vậy mà khi nghe bà Thư Linh kể, hai ông vội vã kết thúc một cách ngon lành, sợ còn có người khác nghe kể rồi viết trước?).

Trường hợp bài trả lời của nhà văn Thế Phong viết từ Sài Gòn ngày 20 tháng 3 năm 1995 (DT 110, từ tr 135 đến tr 141) nhằm trích dẫn những bài báo khen chê và phân trả lời 7 điểm (hay 9 điểm?) của bà Vân Nương hầu như hơi nóng vội, nên đã dùng một số từ ngữ, một số chi tiết mà đáng lý không cần phải như vậy: “... *nhưng qua thư của bà nêu đích danh truyền thống gia đình bà (dù chỉ là đại lý bán diêm (quẹt), rượu phong tên, nên mới có: “...**nhà chúng tôi là con nhà có giáo dục, cổ truyền...**” còn với gia đình bà Thư Linh (...) gia đình Nghiêm Phái có 17 Quân Công, gia đình họ Đặng 9 Quận Công. Chẳng phải gia đình có giáo dục cổ truyền nhiều đời làm Quận Công là con cái đều tốt, hay hoặc cả gia đình cổ truyền của nhà bán rượu và diêm thì không thể có hậu duệ thánh nhân?...*”. Hoặc ở phần đề cập bà Mộng Tuyết, khi bà này phát biểu “... *sao lại có người cầm bút viết một cuốn sách thiếu trách nhiệm về đời tư người khác như vậy*” thì nhà văn lại có vẻ cay cú và bực dọc để rồi nhanh chóng phơi trần những điều riêng tư khác của nữ sĩ Mộng Tuyết đối với vợ chồng thi sĩ Vũ Hoàng Chương, với Nguyễn Bính (?), bằng cách viết: “*Bà đã trở thành **lão bươm bà trong thơ châu úp**, tuy không để tai tiếng thị phi văn chương, nhưng bà vẫn tỏ vẻ khó chịu đối với tác giả Nàng là ai?*”. Kể cả khi kết thúc thư trả lời, Thế Phong còn viết: “*Hãy tạm coi câu truyện tranh luận về văn chương vừa qua, chưa phải là thời kỳ mở đầu cho cuộc phê bình văn chương thực sự giá trị. Chúng ta hãy nán chờ, đừng vội thất vọng!*”. Chúng ta hãy suy gẫm xem, liệu cuộc diện sẽ ra sao nếu cách đối diện bằng bút với nhau cứ diễn ra bằng thái độ như vậy?

Ở đây, tôi cũng xin bày tỏ, **việc đánh giá một tác giả, là quyền của số đông bạn đọc, không thể do một cá nhân nào, kể cả việc tôn xưng họ là nhà văn, nhà thơ cũng vậy.** Một nhà báo viết: *“Thế Phong là một nhà văn Quân Đội (Không Quân) của Việt Nam Cộng Hoà. Theo giới cầm viết của Miền Nam trước đây thì Thế Phong chỉ là một nhà văn hạng trung bình”* (DT 96, tr 129). Thế nào là nhà văn hạng trung bình? Ai xếp hạng? Theo giới cầm viết của Miền Nam trước đây là những ai??? Trong tranh luận một vấn đề, chúng ta có quyền đưa ra tất cả quan điểm cá biệt của mình, tuy nhiên, tranh luận để làm sáng tỏ chứ không phải để mạt sát bôi nhọ lẫn nhau, cho nên tôi xin phép không bàn thêm sự không đồng ý này, mong tác giả bài báo cảm thông cho tôi khi trích dẫn câu trên.

Vấn đề gọi là **KẾT THÚC NGHI VẤN VỀ VĂN HỌC** theo tôi, **vẫn chưa thể xem là kết thúc, khi mà chính tác giả thật sự của nó chưa chính thức công nhận nó chính là sản phẩm tim óc của mình!** Tôi cũng dám khẳng định với bạn đọc là, mãi mãi không thể có người đứng ra tự nhận mình là tác giả đâu, dù mọi người trong chúng ta đốt đuốc đi tìm trên khắp thế gian này. Cũng có thể, một người nào đó dũng cảm đứng ra tự nhận mình là T.T.KH. thì liệu chúng ta dám tin đó là sự thật không? Một sự kiện văn học không phải là một món đồ trang sức có thể dùng phương pháp khoa học để truy tìm như công việc của ngành khảo cổ hiện đại – nếu như người trong cuộc không nói ra, đó ai quyết đoán chính xác!

Còn nhớ, năm 1966 tại Cần Thơ, lúc tôi làm Thư Kỳ toà soạn nguyệt san Triều Sóng Xanh của trường Trung học Phan Thanh Giản, số ra mắt đầu tiên có đăng bài của Chủ bút, Giáo sư dạy Quốc văn Lê Văn Quới, ký bút hiệu Thạch Hồ, với tiêu đề *“T.T.KH. NGƯỜI LÀ AI?”*. Thời gian trôi qua khá lâu, vả lại những vấn đề tác giả đưa ra cũng chỉ là đi tìm giải đáp cho một nghi án văn học mà thôi. Vẫn nêu lên sự xuất hiện của T.T.KH. Vẫn phân tích những yếu tố ngôn ngữ để truy tìm sự liên hệ của thơ T.T.KH. mà chữ **NGHIÊM** được tác giả đặc biệt đem ra phân tích để truy tìm, vì sao T.T.KH. lại thường sử dụng nó? (Nguyệt san này in xong 2 ngàn cuốn, có gởi cho nhà thơ nhà báo Nguyễn Vỹ (Bán nguyệt san Phổ Thông) nhờ chuyển cho người được đề cập trong bài (vì ông ấy đang cộng tác bài vở trên báo này), nhưng không thấy trả lời, hoặc là Nguyễn Vỹ không chuyển, hoặc là người được đề cập trong bài không cần thiết lên tiếng trả lời!). Tuy nhiên, nghi án mà tác giả Thạch Hồ tiết lộ trong bài, dù không nhớ rõ hết, nhưng ở đây tôi xin tóm lược lại để bạn đọc xem chơi. Vấn đề Thạch Hồ nêu ra, so với các tài liệu phổ biến trước đây, kể cả sau này, hoàn toàn mới mẻ,

xa lạ. Đó là ông nêu lên những nhân chứng có liên quan đến T.T.KH. qua các tài liệu sưu tập được, và đáp án, **T.T.KH chính là một người đàn ông!**

Ngoài nhà thơ, **nhà giáo Thẩm Thệ Hà thủ phạm được xem là tác giả, hai nhân chứng nói trên, một là Vũ Anh Khanh** (đã chết bên kia bờ Bến Hải), **và hai là nhà văn Lý Văn Sâm** (tức Sâm đen – Huyền Sâm, lúc tác giả viết bài này thì ông này đã theo VC) là nhóm bạn dính vô vụ đùa chơi văn học này, lúc các ông còn trẻ và ở chung nhau tại phố Khâm Thiên Hà Nội. Khi nhà văn Thanh Châu đăng truyện ngắn Hoa Ti Gôn trên Tiểu Thuyết Thứ Bảy, ông Thẩm Thệ Hà đọc thấy chuyện tình khá ly kỳ hấp dẫn, nên nổi hứng viết bài thơ HAI SẮC HOA TI GÔN gửi đến Toà soạn TTTB qua tay một cô gái nhà quê và không có địa chỉ. Báo đăng, ông tiếp tục viết BÀI THƠ THỨ NHẤT, rồi BÀI THƠ ĐÀN ÁO (*), BÀI THƠ CUỐI CÙNG, vẫn với tâm trạng người đàn bà lỡ dở duyên phận với người yêu để về chung sống với một người chồng lớn tuổi hơn mình. Còn bút hiệu T.T.KH. từ đâu mà có? Ông Thẩm Thệ Hà đã chiết tự tên mình với bút hiệu của mình để làm nên một bút hiệu lạ lùng như vậy. Chỉ có hai ông Vũ Anh Khanh và Lý Văn Sâm biết được chuyện này. Vũ Anh Khanh (tác giả bài thơ nổi tiếng THA LA XÓM ĐẠO) đã chết. Lý Văn Sâm hình như còn sống (tác giả viết truyện đường rừng KÒN TRÔ), liệu ông có đồng ý đứng ra làm nhân chứng không? Ông Thẩm Thệ Hà là một nhà giáo, lúc tác giả Thạch Hồ viết bài này thì ông ấy vẫn còn sống và đang ở Bình Dương thì phải (?), nhưng do không có địa chỉ phải nhờ trung gian ông Nguyễn Vỹ (tác giả viết TUẤN, CHÀNG TRAI NƯỚC VIỆT) chủ trương báo Phổ Thông chuyên, chẳng hiểu có tới tận tay nhà văn Thẩm Thệ Hà hay không? Tôi vẫn nhớ, Thạch Hồ sau khi đưa ra kết luận tư liệu T.T.KH. là Thẩm Thệ Hà, thì có câu (Đại ý, không nhớ hết nguyên văn): *“Ông Thẩm Thệ Hà nếu đúng là T.T.KH. thì ông vẫn có quyền im lặng phủ nhận, vì cái gì còn trong huyền thoại thì nó vẫn đẹp hơn, hấp dẫn hơn là được phơi bày ra ánh sáng. Tuy nhiên, sự việc đã trên gần ba mươi năm rồi, lòng ngưỡng mộ của nhiều thế hệ về các bài thơ diễm tình như thế cũng đã quá nhiều, quá đủ, nghĩ rằng, ông Thẩm Thệ Hà cũng không ngần ngại gì mà không lên tiếng xác nhận. Biết đâu sự xác nhận của ông lại có lợi rất nhiều cho bước đường văn học hiếm hoi này của ông với văn học đất nước?”*

Lời kêu gọi của Thạch Hồ lại trôi vào quãng không đáng buồn! Ông Thạch Hồ giải thích (mà lúc đó ông nói rằng có vài tài liệu - nhất là thơ viết tay của Vũ Anh Khanh, Lý Văn Sâm gửi cho bạn mình là NBT ở Cần Thơ có đề cập vấn đề này. (Ông NBT là nhà sưu khảo văn học mà trên BNS Dân Ta số 100 tôi có viết đôi nét về ông).

Nhà văn Thẩm Thệ Hà, tên thật Tạ Thành Kinh. Ông lấy hai chữ đầu của tên mình và cả hai chữ đầu của bút hiệu (đều là hai chữ T.T) ghép với chữ đầu của tên thật với chữ đầu tên bút hiệu (Kinh và Hà: KH) thành một bút hiệu mới, lạ lùng, đó là T.T.KH. Bút hiệu này có sự cam kết của ba người là không được tiết lộ cho bất cứ ai. Phải chăng có lời cam kết khi vào cuộc chơi văn chương lý thú đó mà không ai nỡ bội ước cho đến sau này? Nếu đúng như chữ TÍN của kẻ sĩ thì lời giao ước đó chưa chắc gì giáo sư Tạ Thành Kinh (Thẩm Thệ Hà) hay nhà văn Lý Văn Sâm, kể cả nhà thơ Vũ Anh Khanh (nếu còn sống) dám công bố cho chúng ta biết?

Nhân dịp báo Dân Ta phổ biến các tài liệu về sự kiện văn học đã kéo dài trên nửa thế kỷ qua, thật sự chưa kết thúc đúng nghĩa của nó, tôi kể thêm chi tiết nghi vấn đặt ra này, biết đâu nó chẳng là giọt nước nhỏ đang cần có giữa sa mạc mênh mông cát và nắng?

Còn cụ Phan ở Nghệ An nói với anh Phan Hoàn Sinh, tôi cho là ý kiến hay: Đây là một giai thoại văn chương quý giá, nếu tìm ra nhân vật và biết được lý lịch càng tốt..., nhưng vì lẽ nào đó, có thể là người trong cuộc không muốn cho người đời biết thân thế thì cũng tốt thôi... vì... Cụ nói thường thường cái đẹp chỉ nhìn xa..." (DT 95, tr 128). Tôi xin mượn câu nói cái đẹp chỉ nhìn xa để tạm kết bài viết vài ý kiến nhỏ của tôi đối với một vấn đề lớn, đầy phức tạp và nhiều phiền lụy này, lẽ đã xảy ra trong dòng văn học lãng mạn cận đại Việt Nam, và thật sự đang diễn ra tranh luận quyết liệt ngay trong thời đại chúng ta đang sống.

Houston, 01 tháng 8 năm 1995

SONG LÊ

(*) Theo tác giả Thạch Hồ cũng đặt nghi vấn BÀI THƠ ĐAN ÁO là của một người khác chứ không phải của T.T.KH. Như vậy, trước sau thì thơ được ký tên tác giả T.T.KH. chỉ có 3 bài mà thôi! Trong bài viết này tôi có kể BÀI THƠ ĐAN ÁO theo vì loạt bài đăng trên Dân Ta nói là 4 bài thơ nổi tiếng của T.T.KH. (SL - 1995).

(bài ký tên SONG LÊ đã in trong mục Sổ Tay Văn Học tạp chí VHVN số hai mươi - mùa xuân 2003, tr 4 - 9)